

ארכיון מעין-צבי

תעוד חברים ברשם-קול

נילי פלד

זכרונות חיים

בשנים 1933 - 1990

הוקלט בשנת: 1990

מספרי קלטות: 35

עריכה ע"י: אווה אדוריאן

ראיון ע"י: שולמית קוגלמן

18.11.1990

נילי פלדילדות במצרים

אני נולדתי במצרים בשנת 1933 במשפחה מרובת ילדים. אבי נולד בסוריה, בחלב ואמא באלכסנדריה. היינו 8 ילדים חוץ מאחד, שלצערי, נפטר. אנחנו מפזורים בכל העולם חוץ מאחותי הבוגרת ואסנת שבארץ.

הקהילה היהודית שם היתה די עשירה. היהודים היו מרוכזים באלכסנדריה ובקהיר. הם חיו בתוך קהילה עצומה של קופטים, מצרים וכמובן מוסלמים. המפגש של היהודים לבין עצמם היה בעיקר בחגים. רוב היהודים, לא היו מסורתיים, אבל הרגשנו שחשוב לנו להיפגש בחגים בבית הכנסת, שהיה מקום המפגש היחידי. חגגנו את החגים במלואם, ולא היה אחד שלא רצה להזדהות עם יהדותו. העם המצרי התייחס אלינו טוב וחינו אתם בשלום.

במלחמת העולם השנייה

זכור לי שהייתי בת 6 כשפרצה מלחמת העולם השנייה. ואבי כבר סיפר לנו על זוועות הנאצים כלפי היהודים באירופה, ובמיוחד בגרמניה. אנחנו היינו כמובן במצרים תחת שלטון בריטי. כאשר בשנת 1940 התחילו הגרמנים להפציץ את מצרים - כמעט ערב ערב, אנחנו הלכנו לישון מתחת למיטות. אבא היה מקשיב לחדשות ברדיו וידע בדיוק מה קורה באירופה, אבל לא יכולנו לדעת מה יהיה עתידנו. יותר מאוחר, כשרומל התקרב לאל אלמייין והיה חשש שהגרמנים יכנסו למצרים. הרגשתי בהלה המונית בין יהודי אלכסנדריה, אשר היתה הכי קרובה לאל-אלמייין. התחילה בריחה המונית לקהיר ובאו קרובי משפחה להתארח אצלנו. עם השכנה המצרית שלנו בשם חגיגיה, חיינו כל השנים בידידות, ואז היא נכנסה אלינו יום אחד בהיר ואמרה: "עכשיו הגיע תורכם". אז הבנתי עד כמה הם שונאים אותנו. דרך אגב, הם גם לא רצו את האנגלים בארצם. הבנתי שהשכנות כבר לא אמיתית וכבר לא אותנו הדבר. בקיצור, אנחנו ניצלנו בנס, כי רומל לא הספיק להיכנס לאלכסנדריה. וכך המשכנו לחיות עם העם המצרי בשקט ובשלום.

המצב הכספי בבית היה טוב מאוד, אבא עסק במסחר של טקסטיל - בעצם חוטים מכל הסוגים והוא היה סוכן של תוצרת איטלקית במצרים חיינו על רמה גבוהה. זכור לי חג הפסח שהיה חג כביר שנמשך יומיים, היינו שרים "בשנה הבאה בירושלים", אם כי לא הבינונו מה אנחנו שרים.

התארגנות ציונית

המשכנו לחיות ביחסים טובים עם המצרים. אחרי שבשנת 1948 הכריזו על קום המדינה בארץ, הכל השתנה לרעה. לא יכולנו לנסוע ברכבות – היינו בהירי עור, המצרים לא שחומי עור, אבל הצבע שלהם היה שונה מזה שלנו לכן היו רואים ממרחקים שאנחנו יהודים. אבי כבר לא היה יכול לפתוח את החנות, זרקו עליו אבנים ואיימו עליו, הפרנסה התחילה להתדרדר, פשוט היינו בסכנת נפשות, נחשבנו פתאום ל"יהודים המלוכלכים".

התחילה להתארגן מחתרת של יהודים צעירים במצרים עם כוונות לעליה. ההורים לא ידעו על המחתרת. אני הצטרפתי לחבורה של צעירים מבלי לדעת שהם שייכים לבני עקיבא. כשנודע להם שהלכתי בשבת לקולנוע הם העמידו אותי "למשפט" ולא רצו לקבל אותי לתנועה הזאת. אז מצאתי את עצמי בתנועה אחרת – ב"הבונים" – תנועה חילונית. היינו נפגשים בערבים והעיקר שבאמצעותם נראתה האפשרות לעלות ארצה. ההורים פחדו מכל דבר שאיננו מספיק לגלי. אחותי אסתר היתה אז כבר מאוד פעילה במחתרת, היא כבר לא בחיים.

הפעילות התנהלה ע"י שליח מא"י והיינו מתכנסים פעם בשבוע בכל מיני מקומות סתר, לקראת העליה ארצה. אסור היה לנו להראות – 2-3 אנשים ביחד, כדי לא להתבלט, כי ה-ש. ב. המצרי היה מסוכן. השליח הזה היום הוא גיסי, אז הוא הכיר את אחותי במצרים, הורי לא ידעו על הדבר. למרות כל הזהירות הם נתפסו ע"י השלטונות המצריים והכניסו אותם יחד עם עוד 21 צעירים לבית סוהר למשך 20 יום. למזלם זה היה בתקופת פארוק, כי תחת שלטונו של נאצר, הם לא היו יוצאים מזה. אחי באמצעות הכספים המרובים שלו, שיחד את הסוהרים ואת טובי עורכי הדין והשופטים, זה היה מקובל שם. כך הוציאו אותם, למרות זה שהם הואשמו בפעילות עוינת נגד מצרים. העובדה היתה, שתפסו אותם בשעת שיחה עם צעירים כשבידיהם חומר אינפורמטיבי על פלסטינה. זה היה ב-49. כך נתפסו כולם.

הגירוש של אחותי ממצרים

כאשר הוציאו את אחותי מבית הסוהר היא היתה קשורה באזיקים והם הכניסו אותה ישר לאווירון בלי כלום. באותו הזמן היא היתה כבר מאורסת לגיסי, אשר נכנס למצרים בתור עיתונאי צרפתי בשם פרוגי מרטין. הוא נשלח כעיתונאי מישראל כי הוא ידע שפות, הוא היה בכלל חבר קיבוץ יפעת, באותו עת נערך מטעם לשכת העיתונות הצרפתית כנס עיתונאים אצל פארוק

בו הוא השתתף בכסות של עיתונאי בשם רוג'יר מרטיין. המצרים ביקשו מצרפת לדעת את זהותו. לאחר שלצרפתים לא היתה ידועה זהותו הם דרשו לשפוט אותו בצרפת ולא במצרים. כך גם הוא עלה עם אזיקים על המטוס אשר עשה חניה באתונה. שם הוא הורד ע"י ישראלים. עוד שנים רבות אחרי כן דיסי לא יכול היה לנסוע לצרפת, כי לא נתנו לו רשות כניסה.

אחותי גורשה לשוויצריה והגיעה להוריו. הוא נולד אמנם באוסטריה, אבל ההורים גרו בשוויצריה, ושם הזוג גם התחתן. הם חיו בקיבוץ יפעת, אבל לא להרבה זמן, כי אחותי לא רצתה לחיות בקיבוץ. אני המשכתי להיות במחתרת, אבל כשנודע להורי שאחותי נתפסה בזמנו הם מאוד שמרו עלי. כשהגעתי לגיל 15,16, כבר התחלתי להציק להם: "אם לא תתנו לי לנסוע לא"י אני אסתדר באופן עצמאי". כעבור שנתיים הם השלימו עם זה אבל עמדו על כך שאסע יחד עם אחי. כי לא היה מקובל שבחורה בת 20 תצא לבדה לדרך, וכמובן שהסכמתי. האחים שלי בחלקם היו גם ציונים. האח המבוגר נשאר, והיה מעוניין לעשות הרבה כסף. זמן רב הוא היה מחוסר אמצעים, הוא עבד במצרים בכותנה, עכשיו הוא חי בשוויצריה, אבל את הכסף הוא עוד עשה במצרים.

בהיותי במחתרת רק רציתי לשמוע על הארץ כמה שאפשר יותר. הקשבנו ברדיו לתחנה ערבית בשעה מסוימת. הקריין היה דאוד אנתור, שיותר מאוחר היה ראש עיריית באר שבע בשם אליהו נאווי. כשכבר הייתי בארץ הוא הגיע באחד ההזדמנויות להרצאה אצלנו. אז ניגשתי אליו וסיפרתי לו בהתרגשות שהכרתי אותו שוב לפי הקול שלו ושהייתי המעריצה שלו. הוא הסכים אתי שרק באמצעותו אפשר היה לדעת את האמת על הארץ כי במצרים דאגו לספר אך ורק שאנחנו כובשים כל הזמן.

עליה לארץ

לא ידעתי אל מי לפנות כדי לעלות, כי אנחנו היינו "מחוסרי אזרחות", לא היתה לנו אזרחות מצרית. כל היהודים שהיתה להם נתינות כלשהי, רכשו אותה עם המון כסף. האח שלי דאג, למשל, לרכוש נתינות איטלקית, ולבעלה של אחותי היה דרכון אנגלי. כשרציתי לעלות ארצה אמרו לי בתנועה לגשת לאיזו חנות American Loyd ולקבל תדרוך, שם יגידו לי איך אפשר לצאת. לפי התדרוך שקיבלתי, התבקשתי להיות ביום מסוים על יד אוניה יוונית שנוסעת עד למרסיל. זו היתה נסיעה בלי קבינה, על הסיפון וגם צריך היה עלינו לקחת אוכל ל-8 ימים, כי הנסיעה היתה בלתי ליגלית. ובכן, כשהגיע היום, היה צריך להיפרד מההורים, הם אמנם כבר השלימו עם זה, אך היה לי

עצוב, כי לא ידעתי מתי שוב אפגש אתם. יצאתי יחד עם אחי בנימין בן ה-15 ועוד 19 מצרים אחרים. עלינו לאוניה עם הרבה אוכל – בעיקר פירות וכמעט בלי כסף – ועם מעט בגדים משלנו. הנסיעה היתה קשה כי לא היה לנו איפוא ללון. לקחנו אתנו מזרונים, אותם גלגלנו ופתחנו אותם לשימוש. ישנו על הסיפון. של האוניה וכאשר בבוקר העובדים בספינה היו מתיזים מים כדי לנקות את המזח, נגמרה השינה שלנו. כנראה ששלמו עבורנו שוחד אבל ניתנו לנו הוראות עכ"פ לא להתערב בין הנוסעים. זאת היתה הנסיעה הראשונה שלי בים. כשהגענו למרסיל לא ידענו מי יקבל אותנו. פתאום מישהו שם את ידו על כתפי ושאל אם אני ליליאן לוי. כמו כן הוא זיהה גם את 19 המצרים האחרים. שם מיד נתנו לי את השם נילי. זה היה ב-1955. האיש הזה הביא אותנו למחנה גדול Grand Arenas במרסיל. במקום הזה התאספו המון אנשים, כולם היו עם בגדים מסורתיים ערביים – עם הגלביה, הבבוש, התרבוש בקיצור כל אפריקה היתה שם. אלה היו אנשים מאלג'יר, טוניס, מרוקו. בקיצור לא ידעתי מה אני עושה שם בין כל אלה? זה היה ציבור של צעירים שציפו לעליה אחרי הקמת המדינה. התנאים במחנה היו קשים. עמדנו בתור לאוכל ולא היה לי איפא לישון. סידרו אותי באוהל ענק עם 70 מיטות, כולם בחורים – ואני הבחורה היחידה. 10 ימים לא התרחצתי כי המקלחת היתה בלתי אפשרית, מכיוון שהאנשים לא ידעו להבדיל בין שירותים ובין מקלחת! לכן העדפתי להישאר בבגדים שלי. אנחנו ביחד עם 19 עולים ממצרים היינו היחידים ללא דרכון, לכן, למזלנו לא נתנו לנו להישאר שם יותר מ-10 ימים כי הצרפתים לא הרשו זאת. כעבור 10 ימים קראו ברמקול ב-19 שמות וביניהם אחי ואני. הודיעו לנו, שהאוניה שלנו יוצאת להפלגה בלילה לדרכה. עלינו על אוניה ישנה בשם "ירושלים". היו בה כ-800 איש והצפיפות היתה גדולה. מיד הסבירו לנו שאנחנו אלה שהגיעו אחרונים. כל האחרים כבר חיכו חודשים לעלות, ושנסתדר עם המצב הנתון. והנה הנסיעה באוניה ירושלים היתה נהדרת, הימאים נתנו לאחי ולי לישון בחדר המטענים וכמובן שהיינו מאושרים שם. אחותי עלתה כבר לפנינו עם בעלה ארצה ובינתיים גם נולדה תינוקת. היא ידעה על בואנו. התכתבנו בדרך בלתי לגלית באמצעות הורי בעלה בשוויצריה. המשטרה המצרית היתה פותחת כל פעם את המכתבים לכן התכתבנו עם קוד מסויים.. היא קיבלה אותי בנמל יחד עם בעלה. אני לבשתי לקראת המפגש החגיגי את השמלה הכי יפה שתפרתי בעצמי. כאשר ירדתי מהאוניה אמרו לרדת לדלת השמאלית - בלי כל הודעה מוקדמת שפכו עלי אבקת D.D.T. כאמצעי נגד כינים וזה היה

הלם, השמלה כבר לא היתה אדומה גם ראשי היה לבן, אבל מה לעשות, השלטונות החליטו שכולם נגועים בכינים – אני התביישתי שאחותי ראתה אותי בצורה כזאת. בקיצור, זו היתה קבלת פנים לא נעימה ביותר. מאוחר יותר, כשעבדתי בקבלת עולים באותו הנמל ע"י אותה דלת העולים כבר לא זכו לאותה קבלת פנים.

אחותי אז כבר עזבה את המשק והתיישבה במושב יאור ע"י רחובות. השם הזכיר לי את הנילוס. היא קיבלה אותנו אצלה בבית, אבל מצבם הכלכלי היה קשה מאוד.

האולפן

היה מדובר למצוא לי באופן דחוף אולפן ולבנימין חברת נוער. אותו הצליחו להכניס לבן שמן. בקשר אלי היה מדובר או באולפן במפלסים או במעין צבי. אלא שבמעין כבר התחיל האולפן 3 חודשים לפני כן. גיסי מאוד רצה להכניס אותי למעין צבי – כי זה היה במרכז הארץ – למרות התנגדותה החזקה של גבי אשר פינקהוף, המורה של האולפן, להכניס מצריה לתוך האולפן היה דבר נדיר. מכיוון שגיסי עבד בסוכנות הוא הפעיל את כל הפרוטקציה שלו ולסופו של דבר היא השלימה עם זה. נכנסתי בחודש אוגוסט לאולפן מס' 4. ידעתי לקרוא ולכתוב עברית אבל לא לדבר. בזכות ידיעתי את השפה הערבית התקדמתי מהר מאוד באולפן, תוך כדי עבודה קשה. באותו האולפן למדו קרין בראון, שמואל כהן ואילנה גרינברג. באותו הזמן התנהל כבר הרומן שלי עם סשה – האבא של איילה.

שנה אחרי זה היה מבצע סיני ואולי לא היה נעים להגיד זאת, אבל בזכות מבצע סיני גרשו את כל יהודי מצרים. הראשונים שגורשו היו הצרפתים והאנגלים. אחותי שהיתה נשואה לאנגלי, גורשה לאנגליה, אחי הבכור גורש לשוויצריה, אשתו ושתי בנותיו נסעו עם דרכון איטלקי לשווצריה. אבא היה עדיין מאוד קשור לעסק המסחרי שלו אבל, מכיוון שלא היתה להם נתינות, הם גורשו ליוון בידיעה ברורה שיוון תכוון אותם לארץ. הם נסעו יחד עם אוסנת ומיכאל. כשקיבלתי את הידיעה שהם ביוון, הסוכנות פנתה אלי בשאלה מה לעשות עם ההורים. כשפניתי בעניין למעין צבי נאמר לי: "אבל את לא חברה, ואינני יודעת אם יקבלו אותך בתור חברה", זו היתה אז אורה בורניסקי (אלוני), כי היא היתה צריכה להיות אחראית לקבלתם. אני לא הייתי מקובלת לא ע"י גבי אשר ולא ע"י אורה. סשה אשר גם כן למד באולפן היה כוח עבודה מאוד רציני באמת חיבבו אותו- והוא פנה אל המזכיר פרידל רבן ואמר לו: אנחנו, ניילי ואני, שנינו חברים – אינני רוצה להמשיך באולפן

אם ההורים שלה לא יהיו כאן". טרודה שטנגר, שהצטיירה כדמות מאוד נוקשה, דווקא התגלתה כאדם בעל רגש. היא באה אלי עם דמעות בעיניים ואמרה שהיא מאוד תהיה מאושרת אם ההורים יבואו אלי. היא היתה ממש אישה אצילה וזו היוותה בשבילי קבלת פנים מפוארת אל המשק.

הצטרפות ההורים למעין

כשההורים הגיעו הם נכנסו לגור בצריפון – בלי שירותים, וכך התחילו הצרות. הורים היו רגילים לכל טוב בבית. בעיני אבא האוכל היה גרוע: הוא אמר: "מה זה, הכל צריך להיות מתוק"? ועל השירותים: "מה זה – הכל בוץ?". אני בעצמי עוד לא נקלטתי במשק, הייתי עולה חדשה. אבא רצה ללכת לבית כנסת, אמרתי לו שאף אחד לא דתי כאן לכן אין בית כנסת. ביקשתי מהאקונומית רות שלו, שתתן להם פרודוקטים שיוכלו להסתדר בבית, זה היה קשה אבל השגתי זאת. אבא עבד עם גרשון גרזון ז"ל שהיה נחמד אליו, מדי פעם היה מדבר אתו עברית והיה כועס כשאבא לא הבין יום בהיר אחד החמור של משה אכל את כל השתילים שאבא שתל – לשם קישוט – ואבי כעס כמובן נורא על משה. בקיצור זה היה גרוע-עסק שלם והייתי צריכה לכבות את "השריפה".

באותו הזמן החלה כבר התדרדרות במצב המשפחתי שלי, היה לי קשה להתמודד גם עם הבעיות עם סשה, גם בעבודה במשק היה לי קשה להתאקלם. הזמן באולפן היה נפלא, כי שלטתי באנגלית ובצרפתית והיה עליז ושמח. אך כאשר האולפן נגמר הייתי צריכה להתמודד עם בעיות המשק. רוב החברים היו יותר מבוגרים ואני הייתי בגיל הילדים שלהם, שהלכו לצבא.

בעיות קליטה במשק

ההתמודדות מול חברי מעין צבי נראתה לי כמו קיר אטום שקשה לחדור דרכו. רוב החברים לא ידעו אנגלית ובודאי לא צרפתית והעברית שלי היתה צולעת. התחילו לסדר אותי לעבודות כעוזרת מטפלת של ילדים גדולים, דבר שהיה שנוא עלי ביותר. טירטרו אותי גם מפעוטון לגנון והשתדלתי לעשות את העבודה בצורה הטובה ביותר, כי הייתי סוס עבודה טוב. הילדים היו תמיד נקיים, אבל לא היה לי כל קשר אליהם, עבדתי בטיפול בה היו ענת נדלר ויעל זרמי. פעם סיפרתי להם סיפור כדי להרגיע אותם, כמו שסיפרו לי בילדותי, על כיפה אדומה איך שהזאב אכל את הסבתא, ההורים קראו לי ואמרו שהילדים לא ישנים בלילה בגלל הסיפור שלי ולא כדאי שאמשיך לעבוד עם ילדים, לא הבנתי כל כך מה היה רע בסיפורי כי לא היתה לי כל

כוונה רעה. עכ"פ שולמית שרצר שתמיד עזרה לי, גילתה שאני תופרת לדעתי די חובבנית, כי אחרי הלימודים בביה"ס הייתי עוזרת אצל השכנה בעבודות התפירה שלה, ועבור העזרה שלי הייתי מקבלת כסף כיס. אהבתי לעשות את זה. שולמית סיפרה למוסדות שישנה תופרת אצלנו וכך הוכנסתי עם חיה יעקב, למתפרה. היא היתה הגוזרת, ואני הייתי העוזרת שלה למתפרת ילדים. שושנה נאור היתה המחסנאית. לשלושתנו היה הספק עצום נהניתי מהעבודה וגם למדתי הרבה מחיה יעקב. עד שמשלחת של כמה חברות פנו לועדת חברים בטענה: "מה פתאום האולפניסטית החדשה הזו תופרת, בו בזמן שאנחנו רוצות את המקום הזה, הן עשו חשבון לפי ותק וגיל. כך יצאתי שוב לכל מיני עבודות, ציוד לאולפן, בתי ילדים, חדר אוכל, שטיפת כלים כך לא נוצר שום קשר עם אף חבר. לא היה לי טוב ונוסף לכך היו להורים הרבה תלונות. נולדה איילה והיה צריך לדאוג לה. הייתי די ממורמרת, כי לא היה לי שום גיבוי, ולא היה לי אף חבר שאפשר היה לפנות אליו. בינתיים כבר התפרקו חיי הנשואים שלנו. אז פניתי אל פרידל, זה היה בשנת 1977, לא ידעתי שאפשר לפנות לפסיכולוג, פרידל יחד עם אשר מניב המזכיר דאז, עשו הכל כדי לעזור לסיים את הנישואים, החזקתי מעמד, הייתה לי ילדה קטנה. כשאיילה היתה בגיל 5 כבר הרגשתי שאני נחנקת ושאינני מתקדמת בשום דבר. פניתי אל פרידל, והוא פנה למחלקת הקליטה של האיחוד, הם היו זקוקים לכוח אדם. הוא הציע לי לעשות נסייון של שבועיים בקליטת עולים מאפריקה כי ידעתי צרפתית, בלי להבטיח לי עדיין שום דבר.

פעילות ציבורית

נכנסתי לפעילות ציבורית שהיתה מלווה במכשולים. שאלו בבית: "מה פתאום נותנים זאת לעולה חדשה?" עכ"פ אלה היו שש השנים הכי יפות שלי. הייתי חוזרת אל איילה בשעה 17⁰⁰ ואחרי ההשכבה היה בא טקסי ולוקח אותי בחזרה למחלקה. לא היתה אפשרות אחרת, כי האוניות נכנסו אחת אחרי השניה. פתאום הרגשתי שיש לי פוטנציאל ויש לי יכולת להתקדם. הייתי צריכה לשכנע את העולים שיבואו לקיבוץ, דבר שאני בעצמי לא כל כך אהבתי. היה עלי לשכנע את הבנות יוצאות אפריקה, שאצלם לא היה נהוג להוציא אותן מהמשפחות ולא לישון בבית, אבל הן ראו שאני כיוצאת מצרים בקיבוץ והשתכנעו. מאוחר יותר היו רבים שהזמינו אותי לחתונות שלהן. לא היה פשוט להשאיר את איילה כשהייתי יוצאת לפעמים להפלגות של שבועיים, הייתי צריכה לחפש משפחות שישמרו על איילה. פתאום ראו שנילי אחרת ממה שחשבו ונקלטתי במשק. בינתיים מיכאל, אחי גמר את

הצבא ועזר לי לשמור על איילה. ב-1967 התחילה המלחמה ואז ידעתי שעלי לחזור הביתה. נאמר לי שבגלל מצבי המשפחתי דווקא טוב שאהיה בחוץ, גם ידעתי שאם אחזור הביתה שוב אצטרך להתמודד עם בעיות העבודה בבתי הילדים שלא רציתי בה.

לימוד מקצוע

תוך כדי עבודתי בנמל חיפה החלטתי שאלמד בכוחות עצמי קוסמטיקה אצל מורה פרטית. שילמתי לה מכספי – ה"אשל" אותו חסכתי. פשוט אכלתי כל יום פלפל, כדי לשלם את הלימודים, על מנת שיהיה לי מקצוע כשאחזור הביתה. פניתי לעקיבא לוינסקי שהיה מזכיר פנים ואמרתי לו שלמדתי קוסמטיקה ושבאפשרותי להחליף את הקוסמטיקאית השכירה – רות – עקיבא אמר לי שישנן 12 בחורות שמתמודדות על לימוד המקצוע הזה אצלנו, וישנה בעיה כספית. הסברתי לו שכבר למדתי את המקצוע בלי הוצאות כספיות של המשק. בכל אופן נכנסתי בינתיים לעבודת שטיפת כלים במשך שנה. הייתי לפחות עצמאית בעבודה זו ולא יחד עם אנשים. יום בהיר אחד באה משלחת ממזכירות הקיבוץ ושאלתי כמה זה עולה לקנות מכון לקוסמטיקה. פניתי ל"אחוד" וקיבלתי את כל הפרטים. זה היה בשנת 1967 – 1966 ונתתי את כל הפרטים למשק. אבל כדי שהמוסדות תשתכנענה עבדתי קודם כל בבית בצורה פרימיטיבית ואיילה הביאה לי את השכנות לטיפול ואכן הן היו מבסוטות. אח"כ עברתי לעבוד בדירה על יד משפחת בן יעקב במשך 26 שנים, למדתי גם אפילציה. בבית שאלו אותי: "מי יבוא אליך בעניין זה?" העובדה שהגיעו אלי 52 בחורות ממעין צבי והיום כשאני עובדת במתפרה, באים אלי מנחשולים פעם בשבועיים ומשלמים עבור האפילציה – 2 בחורות כל שעה, וזה כבר מכסה את כל ההוצאות. ישנן בקשות גם ממשקים אחרים, אבל אני רוצה כעת לעבוד במקצוע החדש כתופרת.

מתכנתת גזרות

יצאתי מעבודת הקוסמטיקה, כי רציתי שיותר צעירות תכנסנה לקוסמטיקה. ביקשתי שנת חופש ויצאתי בגיל 50 לקורס מתאם משרד העבודה ללמוד תדמיתאות תפירה – טכנאות גזרות – כלומר לתכנן גזרות כמו ל"בורדה" למשל. לקורס הזה היו 300 מועמדות והתקבלו רק 20 וביניהן אני. זה היה קשה. אני יושבת כמעט כל ערב ומשרטטת, כי זה מקצוע בפני עצמו. משרד העבודה שילם לי את התחבורה. אני עובדת בתפירת ביגוד ילדים וגם בביגוד מבוגרים. עכשיו יש לי "אטליה" שסידרתי בכוחות עצמי, לצערי חלטה

דבורה וכך התפנתה מכונת תפירה , ואני מאושרת כי לא לקחתי עבודה מאף אחד, ואני רק תורמת . יש לי עבודה מספקת לעת זקנה ואתן לחברות את השרות שתמצנה. יש לי פוטנציאל ותקוותי היא לעשות מזה עסק, ולתפור גם בשביל לקוחות מבחוץ . אני לא אוכל להרים את זה אבל אולי מישהו יקח את זה לידיים. עדיין אני עוד נקלטת אצל התופרות שלנו אבל אני די עצמאית וביכולתי לתרום.